

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ZEKİ IRMAK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2014/15990
Karar Tarihi : 16/2/2017

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Serruh KALELİ
Hicabi DURSUN
Hasan Tahsin GÖKCAN
Kadir ÖZKAYA
Raportör : Aydın ŞİMŞEK
Başvurucu : Ali Zeki IRMAK
Vekili : Av. Dursun KÜÇÜK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ceza mahkemesince verilen yakalama kararı ve çıkartılan kırmızı bülten uyarınca başvurusunun bir başka ülkede yakalanması ve hâkim önüne çıkarılmaksızın tutuklanması, Türkiye'ye iade edilinceye kadar geçen tutukluluğun iki ülke arasındaki sözleşmeye aykırı şekilde uzun olması ve buna rağmen mahkemece serbest bırakma taleplerinin kabul edilmemesi, bu sürecin bir bölümünde tutmanın bir mahkeme kararı olmaksızın gerçekleşmesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/10/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.
7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 1965 doğumlu olup Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının yanı sıra beyanına göre Hollanda vatandaşıdır.

10. Başvurucu uyuşturucu madde ticareti suçuna ilişkin yürütülen bir soruşturma kapsamında 9/12/2005 tarihinde yakalanmış ve 11/12/2005 tarihinde polis görevlilerine ifade vermiştir.

11. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 13/12/2005 tarihinde başvurucunun ifadesini almıştır. Başvurucu müdafii tarafından sunulan belgelerden anlaşıldığına göre başvurucu bu ifade işleminden sonra serbest bırakılmıştır.

12. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK mülga 250. madde ile görevli) 23/12/2005 tarihli iddianamesiyle başvurucunun örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu (eroïn) ticareti yapma ve bu amaçla kurulan örgüte üye olma suçlarından cezalandırılması istemiyle aynı yer Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır. İddianamede başvurucu ile birlikte toplam sekiz sanığın cezalandırılması talep edilmiştir.

13. Davaya bakan İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK mülga 250. madde ile görevli) 5/4/2006 tarihinde başvurucu hakkında yakalama emri çıkarılmasına karar vermiştir.

14. Mahkeme 16/4/2008 tarihinde, başvurucunun yargılama aşamasında savunmasının alınamamış olduğunu belirterek hakkındaki davanın (E.2005/256 sayılı dosyadan) tefrik edilerek yeni bir esasa kaydına karar vermiştir. Mahkemenin aynı tarihte diğer sanıklar hakkında hüküm tesis ettiği görülmektedir.

15. Başvurucu hakkındaki yargılamaya aynı Mahkemenin E.2008/239 sayılı dosyası üzerinden devam olunmuştur. Mahkeme, yargılama boyunca başvurucu hakkında çıkarılan yakalama emrinin infaz edilmesini beklemiştir.

16. Emniyet Genel Müdürlüğü 1/10/2013 tarihinde, başvurucunun Hollanda'da ikamet ettiğini belirterek Mahkemeden başvurucunun kırmızı bültenle arattırılıp arattırılmayacağını sormuştur.

17. Bunun üzerine Mahkeme 13/12/2013 tarihinde başvurucu hakkında giyabi tutuklama müzekkeresi çıkarmış ve kırmızı bülten formu düzenlemiştir. Anılan form, bir kimse hakkında adli makamlar tarafından yakalama müzekkeresi düzenlendiğinin Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatına (INTERPOL) üye ülkelere bildirilmesine ilışıkindir.

18. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile CMK mülga 250. madde ile görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine dosya, İstanbul 19. Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir.

19. İstanbul 19. Ağır Ceza Mahkemesi 18/4/2014 tarihinde, davaya bakma hususunda İstanbul Anadolu Ağır Ceza Mahkemelerinin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir. Mahkemece ayrıca başvurucu hakkındaki yakalama emrinin devamına da karar verilmiştir.

20. Davanın görülmesine İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesinde devam olunmuştur.

21. İçişleri Bakanlığının 7/5/2014 tarihli yazısına göre başvurucu 4/5/2014 tarihinde Türkiye'ye iade edilmek üzere Fas Krallığı'nın Tetouan şehrinde tutuklanmıştır.

22. Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 9/5/2014 tarihinde Mahkemeye yazı yazarak başvurucunun iadesi için gerekli olan bir kısım belgenin hazırlanıp gönderilmesini talep etmiştir. Mahkeme istem konusu belgeleri düzenleyerek 23/5/2014 tarihinde Bakanlığa göndermiştir.

23. Başvurucunun müdafii 9/6/2014 tarihinde Mahkemeye başvurarak otuz yedi gündür Fas ülkesinde tutuklu bulunan başvurucunun, ilgili ülkeyle yapılan sözleşme gereği kırk günden fazla tutulamayacak olması nedeniyle serbest bırakılması için Bakanlık aracılığıyla gerekli işlemlerin yapılmasına ya da başvurucu hakkındaki kırmızı bültenin kaldırılmasına karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemece 10/6/2014 tarihinde talebin reddine karar verilmiştir. Mahkeme ret gerekçesi olarak isnat edilen suçun önemine, iletişimin tespiti tutanakları ile ekspertiz raporlarına, suçun tutuklama nedeni bulunduğu varsayılan katalog suçlardan olmasına, başvurucunun iadesi bakımından taleptenmenin gönderilmiş olmasına ve başvurucunun kaçmasına dayanmıştır.

24. Başvurucu müdafii 12/6/2014 tarihinde karara itiraz etmiştir. İstanbul Anadolu 9. Ağır Ceza Mahkemesi 23/6/2014 tarihli kararı ile tutuklama kararının İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesince verilmediğini belirterek talebin tutuklama kararı veren Fas adli makamlarına yapılması gerektiği, bu itibarla itiraza konu kararda usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

25. Dışişleri Bakanlığı 17/7/2014 tarihinde, başvurucunun Türkiye'ye iadesinin hukuki safhasının 2/7/2014 tarihinde sonuçlandığını ve başvurucunun iade edilmesini gönüllü olarak kabul ettiğini Bakanlığa bildirmiştir.

26. Başvurucu müdafii, Bakanlığa başvurarak yargılama sırasında Cumhuriyet Savcısı tarafından hazırlanan 21/11/2007 tarihli mütalaa ile başvurucu yönünden beraat kararı verilmesinin talep edildiğini, mütalaada hakkında beraat talep edilmeyen kişilerin de yargılama sonunda beraat ettiklerini belirtmiş; 4/5/2014 tarihinden itibaren Fas'ta tutuklu bulunan başvurucunun serbest bırakılması veya Mahkemece durumunun yeniden değerlendirilmesi talebinde bulunmuştur.

27. Bunun üzerine Bakanlık 18/7/2014 tarihinde, Mahkemeye bir yazı göndererek "*sadece savunmanın tespiti amacıyla aranan sanıklar hakkında CMK [Ceza Muhakemesi Kanunu] 98 veya 94. maddeleri gereğince yakalama emri çıkarılabileceği, şahsın savunmasının CMK 196/4. maddesi uyarınca SEGBİS sistemi ile alınabileceği veya CMK 196/6. maddesi uyarınca savunmasının uluslararası istinabe yoluyla alınabileceği ve şahsın iadesinin gerekli olmadığı*" hususlarını belirtmiş; başvurucu müdafinin iddialarının ciddiliği karşısında takdir Mahkemeye ait olmak üzere iade talebinin bu şartlar altında devam edip etmediğine ilişkin bilgi verilmesini istemiştir. Anılan yazıda Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi'nin (SEGBİS) başvurucunun tutulu bulunduğu Fas Krallığı'nda veya ikamet ettiği Hollanda'da kullanılmasının mümkün olup olmadığı hususunda herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

28. Mahkeme 22/7/2014 tarihinde, başvurucunun iadesinin hukuki safhasının tamamlandığını ve gönüllü olarak iadeyi kabul ettiğini belirterek başvurucu hakkında düzenlenen kırmızı bültenin iptaline ve iade talebinden vazgeçilmesine karar vermiştir.

29. Bakanlık 1/8/2014 tarihinde Mahkemeye yeniden bir yazı göndererek iade işlemlerinin çoğu zaman adli ve idari safhalardan oluşan, uzunca bir zamana

yayılan karmaşık bir süreç olması nedeniyle bazı ülke hukuk sistemlerinde sürecin kısaltılması amacıyla "basitleştirilmiş iade" adı verilen, temelde iadesi talep olunan kişiye konuya ilişkin rızasının sorulduğu, ilgili kişinin iade edilmeyi kabul etmesi hâlinde normal iade sürecinin bazı safhalarının atlanarak işlemlerin kolaylaştırıldığı bir usulün varlığı hakkında bilgi verdikten sonra Fas Krallığı makamlarının "basitleştirilmiş iade" yoluna başvurduklarını bildirmiştir. Anılan yazıda, kırmızı bültenin iptaline ve iade talebinden vazgeçilmesine karar verilmesi hâlinde başvuru Fas Krallığı makamları tarafından Türkiye'ye iade edilmeksizin serbest bırakılması ihtimalinin bulunduğu, bu nedenle başvuru hakkındaki kırmızı bültenin iptal edilmesi ve iade talebinden vazgeçilmesi hususlarının bir kez de bu yönden değerlendirilerek teyit edilmesine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir.

30. Mahkeme 4/8/2014 tarihinde "[başvurucu hakkındaki] iade talebinden vazgeçilmesine [ilişkin kararın] ... sanığın iadesinin hukuki safhasının ... sonuçlandığı ve sanığın gönüllü olarak iadeyi kabul etmesi nedeniyle, kısa sürede mahkememizde hazır edileceği düşüncesi [ile] ... verildiği ... iadenin sanık tarafından gönüllü olarak kabulünün yine iade talebi ile mümkün olup basitleştirilmiş iade kapsamında kaldığı ve iade talebinden vazgeçilmesi halinde Fas Krallığı makamları tarafından ülkemize iade edilmeksizin serbest bırakılması ihtimali olduğunun bildirildiği" gerekçesiyle kırmızı bültenin iptaline ve iade talebinden vazgeçilmesine ilişkin ara kararında rücu edilmesine ve iade işlemlerinin devamına karar vermiştir.

31. Başvurucu müdafii 4/8/2014 tarihinde anılan karara itiraz etmiştir. İstanbul Anadolu 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/8/2014 tarihli kararı ile itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

32. Başvurucu, itirazın reddi kararını 3/9/2014 tarihinde öğrendiğini bildirmiştir.

33. Başvurucu 2/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

34. Başvurucu müdafii 18/9/2014 tarihli duruşmada, başvuru hakkındaki kırmızı bültenin kaldırılmasını ve iade kararından vazgeçilmesini talep etmiştir. Mahkeme; başvurucuya isnat edilen suçun yasada öngörülen (hapis) cezasının asgari haddinin beş yılın üzerinde bulunduğunu, bu bakımdan istinabe yoluyla savunmasının alınamayacağını, savunmanın bizzat mahkeme huzurunda alınması gerektiğini, başvuru uzun süredir kaçtığını belirterek ve ayrıca delil durumu ile dosya kapsamına atıf yaparak talebin reddine karar vermiştir.

35. Öte yandan Bakanlıkça 5/8/2014 tarihinde başvuru iadesine ilişkin işlemlerin başlatıldığı, iadenin teyidinin ilgili mercilerce 6/8/2014 ve 16/8/2014 tarihlerinde Fas Krallığı yetkili makamlarından talep edildiği anlaşılmıştır. İçişleri Bakanlığınca 7/11/2014 ve 9/12/2014 tarihlerinde, Fas yetkili makamlarının iade sürecinin devam ettiğine ilişkin iki kez yazılı bilgi sundukları bildirilmiştir. 10/12/2014 tarihinde Fas/Rabat Büyükelçiliğinde başvuru müdafii yetki verdiği ilişkin bir vekâletname düzenlenmiştir. İçişleri Bakanlığı iade talebini 25/12/2014 tarihinde bir kez daha yinelemiş, Fas Krallığı yetkili makamları iade sürecinin devam ettiğini bildirmişlerdir.

36. Dışişleri Bakanlığı 15/1/2015 tarihinde, Fas Dışişleri ve İşbirliği Bakanlığı tarafından iade sürecinin tamamlandığını; İçişleri Bakanlığı ise 23/1/2015 tarihinde, başvuru 30/1/2015 tarihinde Fas Kasablanka şehrinden teslim alınacağını Bakanlığa iletmışlerdir.

37. Bakanlık 26/1/2015 tarihinde, başvurunun iade edilmesine ilişkin talebin Fas adli makamlarınca kabul edildiğini ve 30/1/2015 tarihinde başvurunun uçakla İstanbul Atatürk Havalimanına getirileceğini İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmiştir.

38. Başvurucu 31/1/2015 tarihinde İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesinde hazır edilmiştir. Mahkeme, başvurunun savunmasını müdafii huzurunda aldıktan sonra *"uzun süre kaçmış bulunması, isnat edilen suçun önemi, Türkiye'de sabit bir ikametgahının bulunmaması ve isnat edilen suçun CMK nun 103 [100/3] maddesinde sayılan katalog suçlardan olması, hakkında tevkifi gerektirir kuvvetli suç şüphelerinin mevcut olması"* gerekçesiyle tutuklanmasına karar vermiştir.

39. Mahkemece 24/3/2015 tarihinde başvurunun tahliyesine karar verilmiş, başvuru aynı gün serbest bırakılmıştır.

40. Mahkeme 21/10/2015 tarihli kararlar davayı sonuçlandırarak başvurunun uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan on iki yıl hapis ve 60.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda belirtildiğine göre başvuru 5/5/2014 tarihinden 30/1/2015 tarihine kadar Fas Krallığı'nda tutuklu olarak hürriyetinden yoksun bırakılmıştır.

41. Başvurucu kararı temyiz etmiş olup bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla dava Yargıtayda temyiz incelemesindedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

42. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun *"Yakalanan kişinin mahkemeye götürülmesi"* kenar başlıklı 94. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır.

(2) Yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmıyorsa, aynı süre içinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değil ise en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hâkim veya mahkeme tarafından bu kişinin sorgusu yapılır veya ifadesi alınır."

43. 5271 sayılı Kanun'un *"Yakalama emri ve nedenleri"* kenar başlıklı 98. maddesinin (1), (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) (Değişik: 25/5/2005 – 5353/10 md.) Soruşturma evresinde çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından yakalama emri düzenlenebilir. Ayrıca, tutuklama isteminin reddi kararına itiraz halinde, itiraz mercii tarafından da yakalama emri düzenlenebilir.

...

(3) Kovuşturma evresinde kaçak sanık hakkında yakalama emri re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim veya mahkeme tarafından düzenlenir.

(4) Yakalama emrinde, kişinin açık eşkâli, bilindiğinde kimliği ve yüklenen suç ile yakalandığında nereye gönderileceği gösterilir."

44. 5271 sayılı Kanun'un *"Tutuklama nedenleri"* kenar başlıklı 100. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

8. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

..."

45. 5271 sayılı Kanun'un "Sanığın duruşmadan başışık tutulması" kenar başlıklı 196. maddesinin (2), (4) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

"(2) Sanık, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinabe suretiyle sorguya çekilebilir ...

...

(4) Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre sanığın aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sorgusunun yapılabilmesi olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır.

...

(6) Yurt dışında bulunan sanığın, belirlenen duruşma tarihinde hazır bulunmasının zorluğu halinde, bu tarihten önce duruşma açılarak veya istinabe suretiyle sorgusu yapılabilir."

46. 5271 sayılı Kanun'un "Kaçağın tanımı" kenar başlıklı 247. maddesinin (1), (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Hakkındaki kovuşturmanın sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla yurt içinde saklanan veya yabancı ülkede bulunan ve bu nedenle mahkeme tarafından kendisine ulaşılamayan kişiye kaçak denir.

...

(3) Kaçak sanık hakkında kovuşturma yapılabilir. Ancak, daha önce sorgusu yapılmamış ise, mahkûmiyet kararı verilemez.

(4) Duruşma yapılan hâllerde kaçak sanığın müdafii yoksa, mahkeme barodan bir avukat görevlendirilmesini ister."

47. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti" kenar başlıklı 188. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.(1)(2) (Ek cümle: 18/6/2014 – 6545/66 md.) Ancak, uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması hâlinde, veren veya satan kişiye verilecek hapis cezası on beş yıldan az olamaz.

(4) (Değişik: 27/3/2015-6638/11 md.) a) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri veya bazmorfin olması,

...

hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır."

48. 29/3/1984 tarihli ve 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un "Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü" kenar başlıklı 13/A maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün görevleri, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanun ile 5/5/1969 tarihli ve 1173 sayılı Kanunla Dışişleri Bakanlığına verilen görev ve yetkiler saklı kalmak kaydıyla şunlardır:

...

c) Hukukî ve cezaî konularda uluslararası adli yardımlaşma; tebligat, istinabe, suçluların iadesi, hükümlülerin transferi, kovuşturmaların aktarılması işlemlerini yapmak.

..."

49. Türkiye Cumhuriyeti ile Fas Krallığı arasında imzalanan Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların Geri Verilmesi Sözleşmesi'nin (19/4/1990 tarihli ve 3639 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunmuş, buna ilişkin Bakanlar Kurulunun 16/8/1990 tarihli kararı 7/10/1990 tarihli ve 20658 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.) "İade talebinin muhtevası ve iletilmesi" kenar başlıklı 29. maddesi şöyledir:

1. İade talebi yazılı olarak ve diplomatik yoldan yapılır.

2. İade talebine aşağıdaki belgeler eklenir:

a) Bir mahkumiyet kararının aslına uygun örneği veya tevkif müzakeresi veya talep eden Devlet mevzuatında öngörülmüş usullere uygun aynı kuvvete sahip başka herhangi bir belge,

b) İade talebine konu olan fiilleri, işlendikleri zaman ve yeri, niteliklerini ve ilgili kanun hükümlerini muhtevi bir belge,

c) İstenen kimsenin mümkün mertebe ayrıntılı eşkali, kimliğinin ve milliyetinin tesbitine yarayan bilgiler."

50. Anılan Sözleşme'nin "Geçici tutuklama" kenar başlıklı 32. maddesi şöyledir:

"1. Acil durumlarda, talep eden Devletin adli makamları, talep olunan şahsın, iade amacıyla, geçici olarak tutuklanmasını isteyebilirler.

2. Geçici tutuklama talebi ile birlikte 29. maddenin 2. fıkrasının (a) bendinde öngörülen belgelerden biri de düzenlenir . Talep işlenen suç, maruz kalınan veya hükmedilen cezasının süresi, suçun işlendiği zaman ve yer, imkan nisbetinde istenilen şahsın kimliği hakkında bilgileri ihtiva eder.

3. Talep edilen Devletin adli makamlarına posta yolu ile veya telgraf olarak veya yazılı herhangi bir yolla doğrudan iletilir .

4. Eğer talep uygun görülürse, talep edilen Devletin adli makamlarınca gereğine, kendi mevzuatına uygun olarak tevessül olunur. Keyfiyetten, talep eden makama beklenmeden bilgi verilir .

5. 29. maddenin 2. fıkrasının (a) bendinde Öngörülen belgelerden hiçbiri, talep edilen Devlete gönderilmediği takdirde, tutuklamadan 30 gün sonra geçici tutuklamaya son verilebilir .

6. Geçici tutuklama, hiçbir suretle tutuklamadan itibaren 40 günü geçemez.

7. Kişi her an geçici olarak serbest bırakılabilir, ancak talep edilen Devlet talep edilen şahsın kaçmasını önlemek için gerekli göreceği her türlü tedbiri alır.

8. Geçici olarak serbest bırakma, iade talebinin bilahare ulaşması halinde tutuklamayı ve iadeyi engellemez."

51. Anılan Sözleşme'nin "İadesi istenen kimsenin teslimi" kenar başlıklı 36. maddesi şöyledir:

1. Talep edilen Devlet, iade talebi konusundaki kararını, diplomatik yoldan talep eden Devlete bildirir .

2. Talebin kısmen veya tamamen reddi halinde nedeni bildirilir.

3. Talebin kabulü halinde talep eden Devlet, iadesi istenen kimsenin teslimi için tarih ve yeri en uygun şekilde tesbit eder ve talep eden Devlete yeterince önceden haber verir.

4. Bu maddenin 5. fıkrasında öngörülen hal saklı kalmak kaydı ile, iadesi istenen kişi tesbit edilen tarihte teslim alınmadığı takdirde, bu tarihten itibaren 30 günlük bir sürenin sona ermesinden sonra serbest bırakılabilir. Bu şahıs herhalükarda 45 günlük bir sürenin sonunda serbest bırakılır. Talep edilen Devlet aynı suçtan dolayı iadeyi reddedebilir.

5. İstisnai durumların iade olunacak kişinin teslim edilmesini veya alınmasını engellemesi halinde ilgili Devlet diğerini 30 günlük sürenin bitiminden önce durumdan haberdar eder. Her iki Devlet, başka bir tarih, gerekiyorsa başka bir yer hususunda mutabık kalırlar. Bu durumda yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır."

52. 20/9/2011 tarihli ve 28060 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in "Tanımlar ve kısaltmalar" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Bu Yönetmelikte geçen;

...
c) SEGBİS: UYAP Bilişim Sisteminde ses ve görüntünün aynı anda elektronik ortamda iletildiği, kaydedildiği ve saklandığı Ses ve Görüntü Bilişim Sistemini,

...

ifade eder."

53. Aynı Yönetmelik'in "Uluslararası karşılıklı adli yardımlaşma işlemlerinde kullanılması" kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"(1) Uluslararası karşılıklı adli yardımlaşma çerçevesinde SEGBİS kullanılabilir.

(2) Dinlemenin ne şekilde tertip edileceği ve ücret konusu taraflar arasındaki mutabakatla sağlanır.

(3) SEGBİS ile adli yardımlaşma talepleri sesli ve görüntülü iletişim tekniğinin uygulanması talebi örneği doldurularak Bakanlık aracılığıyla gerçekleştirilir."

54. Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün 16/11/2011 tarihli ve "Suçluların İadesi ve Hükümlü Nakli, Konularında Adli Makamlarımızca Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar" konulu Genelgesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"ÜLKEMİZİN TALEP EDEN DEVLET OLMASI:

4. İlgili sözleşme hükümlerinin incelenmesinden sonra ... yabancı Devlet yetkili adli makamına hitaben ... kovuşturma aşamasında ise mahkemesince düzenlenecek iade taleplerinde:

a. Fiilin işlendiği yer ve zaman, müsnet fiilin nasıl ve hangi vasıtalar kullanılarak işlendiği, fiilin ihlâl ettiği kanun hükmü veya hükümleri de belirtilmek suretiyle hukuki tavsifi içine alacak şekilde iadeye esas suçun ayrıntılı izahı,

b. Talepname tarihine kadar gerçekleştirilen adli işlemlerin neler olduğu,

c. Durma ve kesilme sebepleri de dikkate alınarak, dava veya ceza zamanasının sona ereceği tarih (TCK'nın 66, 67, 68, 71 ve 72'nci maddeleri),

d. İadesi talep edilenin, nüfusa kayıtlı olduğu yer de dâhil, açık kimlik bilgileri ve eşkâli,

e. Bulunduğu veya oturduğu yabancı ülkedeki açık adresi,

f. Tutuklama kararını veren mahkeme, tutuklama müzakeresinin tarih ve sayısı (5271 sayılı CMK'nın 248/5, 100 ve 101'inci maddeleri),

...

h. İade talebine esas sözleşmenin tam ismi,

Yer almamıştır.

...

...

8. *İade evrakının alınmasından önceki aşama (geçici tutuklama):*

a. *Geri verme amacıyla geçici tutuklama, uluslararası düzeyde aranan kişinin kaçmasını önlemek için yakalanıp tutuklanmasından, iade evrakının iade talebinde bulunulan ülkenin yetkili makamına ulaştırılmasına kadar olan safhadır. Bu safha, geri verme sürecinin birinci aşamasını oluşturur.*

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

55. Mahkemenin 16/2/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

56. Başvurucu, vatandaşı olduğu Hollanda'da yaşamasına rağmen Mahkemece kaçtığıının varsayılarak hakkında kırmızı bülten çıkarıldığını, bu nedenle Fas'ta geçici olarak tutuklanmasına karar verildiğini, Fas Krallığı'nda yakalanması ve geçici olarak tutuklanmasından sonra hâkim önüne çıkarılmadığını ve iki ülke arasındaki sözleşmeye aykırı olarak kırk günden fazla hürriyetinden yoksun bırakıldığını, Mahkemece 22/7/2014 tarihinde kırmızı bültenin kaldırılmasına ve iadeden vazgeçilmesine karar verildiği hâlde bu kararın 31/7/2014 tarihine kadar uygulanmadığını, Bakanlığın 1/8/2014 tarihinde anılan kararın değiştirilmesini istediğini, Mahkemenin 4/8/2014 tarihinde Bakanlığın isteği doğrultusunda kırmızı bülten ve iade sürecinin devamına karar verdiğini, böylece 22/7/2014 ile 4/8/2014 tarihleri arasında bir mahkeme kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakıldığını belirterek Anayasa'nın 9., 38. ve 138. maddelerinin yanı sıra adil yargılanma ile kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının; haberleşme, çalışma, yerleşme ve seyahat hürriyetleri ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

57. Bakanlık görüşünde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) kararlarına atıf yapılarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) taraf bir devletin, ancak ihlalin o devletin egemenliğini kullandığı yerde gerçekleşmiş olması hâlinde bir olaydan dolayı sorumlu tutulabileceği belirtilmiştir. Bakanlığa göre AİHS'e taraf bir devlet, egemenlik yetkisini kullanmadığı ya da etkili bir şekilde kontrol etmediği bir toprak parçası üzerinde meydana gelen insan hakları ihlallerinden sorumlu olmaz.

58. Bakanlık, AİHM'in iade talebi nedeniyle geçici tutuklama süresinin uzunluğuna ilişkin ihlal kararlarının tümünde bu kararlara muhatap olan devletin kendisinden iade talebinde bulunulan AİHS'e taraf devlet olduğunu, AİHS'in hiçbir hükmünün taraf bir devletin üçüncü bir devlette geçirilen yargılama öncesindeki tutma süresini dikkate alması için genel bir yükümlülük yaratmadığını (*Zandbergs/Letonya B. No: 71092/01, 20/12/2011, § 63*), başvurucunun iadesi için Türk makamlarının diplomatik tüm yolları işlettiklerini ifade etmektedir.

59. Bakanlık görüşünde ayrıca uluslararası adli yardımlaşma ve suçluların iadesi işlemlerinin yerine getirilmesinde Bakanlığın merkezi makam olarak görev yaptığı ve bu işlemlerin Bakanlık bünyesindeki Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü aracılığıyla yapıldığı, Mahkemenin kırmızı bültenin ve iade talebinin devam etmesine ilişkin kararının Bakanlık talimatıyla verilmesinin söz konusu olmadığı,

burada yalnızca Mahkemeye bilgilendirilmede bulunulduğu ve yaşanan gelişmeler ışığında Mahkemeden değerlendirmesinin sorulduğu belirtilmiştir.

60. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında Fas Krallığı'ndaki tutukluluğun sebebinin Fas makamlarınca verilen kararlar olmadığını, tutukluluğun Türkiye Cumhuriyeti makamları tarafından verilen kararlardan kaynaklandığını, bir Türk vatandaşı olarak haklarının korunmasının talep edilmesinin devletin sorumluluğunda olduğunu, Mahkemece verilen kırmızı bültenin iptaline ve iade talebinden vazgeçilmesine ilişkin kararın Bakanlık tarafından işleme konulmadığını ve Bakanlığın tavsiye/telkin niteliğindeki yazısı üzerine Mahkemenin bu karardan döndüğünü, 4/8/2014 tarihinden sonra Bakanlığın iade sürecini titiz bir şekilde takip etmesinin de ilgili yerlere başvuruda bulunmaları üzerine gerçekleştiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

61. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

62. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

63. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla belirtilen bu hak ve özgürlüklerin kamu gücünü kullanan organlar tarafından ihlal edildiğine ilişkin iddialar bireysel başvuru yoluyla ileri sürülebilir. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesi kapsamında başvurunun konusu kamu gücünün işlemleri, eylemleri ya da ihmalleridir. "Kamu gücü"nü kullanan organlar ise başta devlet tüzel kişiliği içinde yer alan yasama, yürütme ve yargı organları ve bu organlara tabi olan merciler ile yerinden yönetim kuruluşlarıdır (*Ali Kemal Renklioğlu*, B. No: 2012/171, 12/2/2013, § 15).

64. Anayasa'nın 148. ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddeleri uyarınca işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle bireysel başvuruda bulunulan kamu gücü faaliyeti, Türkiye Cumhuriyeti devletine ait veya onun adına kullanılmış olmalıdır. Bu anlamda ancak Türkiye Cumhuriyeti devletinin kamu gücü kullanan organlarına atfedilebilir şekilde gerçekleşmiş temel hak ve özgürlük ihlalleri bireysel başvuru konusu olabilir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesinin, yabancı devletlerin işlemleri aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceleme yetkisi bulunmamaktadır (*Ali Kemal Renklioğlu*, § 17).

65. Somut olayda başvurucunun yargılandığı davada Mahkeme, savunmanın alınamamış olması nedeniyle başvurucu hakkında yakalama emri çıkarmıştır. Emniyet birimlerince başvurucunun Hollanda'da olduğunun bildirilmesi üzerine Mahkeme 13/12/2013 tarihinde giyabi tutuklama kararı vermiş, ayrıca "kırmızı bülten" formu düzenlemiştir. Başvurucu, giyabi tutuklama kararı ve kırmızı bülten uyarınca 4/5/2014 tarihinde ülkemize iade edilmek üzere Fas Krallığı'nın Tetouan şehrinde yakalanıp tutuklanmıştır.

66. Başvurucunun Fas Krallığı'nda yakalanmasından kısa bir süre sonra iade için gerekli olan belgeler (bkz. §§ 49, 54) Mahkeme tarafından hazırlanarak Bakanlığa gönderilmiştir. Bu belgelerin Fas Krallığı makamlarına ulaşma tarihi bilinmemekle birlikte başvurunun iadesinin hukuki safhasının, yakalanma tarihinden sonra yaklaşık iki ay içinde tamamlandığı, başvurunun iade edilmesini gönüllü olarak kabul ettiği anlaşılmaktadır (bkz. § 25). Diğer taraftan Mahkemece verilen nihai kararda belirtildiğine göre başvuru Türkiye'ye iade edildiği 30/1/2015 tarihine kadar Fas Krallığı'nda tutuklu olarak hürriyetinden yoksun bırakılmıştır (bkz. § 40).

67. Buna göre başvurunun bireysel başvuruya konu olan hürriyetinden yoksun bırakılması, Fas Krallığı yetkili makamlarınca verilen kararlar ve yapılan işlemler sonucunda gerçekleşmiştir. İade sürecinde Türkiye ile Fas Krallığı arasında yapılan sözleşme uyarınca başvuru hakkında hürriyetinden yoksun kalma sonucunu doğuran tedbirlerin alınması, bu bağlamda geçici tutuklamaya ilişkin azami süre kuralının uygulanması ve geçici tutuklama dışında iade talebi ulaştıktan sonra da tutmaya devam edilmesi Fas Krallığı makamlarının takdirindedir (bkz. § 50). Başvurucunun Fas Krallığı tarafından gerçekleştirilen eylem ve işlemler yönünden temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaları, Türkiye Cumhuriyeti devletine atfedilemez.

68. Kaldı ki başvurunun Türkiye'ye iade edilmesine kadar Fas Krallığı'nda tutulduğu süreçte Türk makamlarının başvurunun hürriyetinden yoksun bırakılmasının uzamasına sebebiyet veren bir özensizliklerinin bulunduğu tespit edilmemiştir. Bu bağlamda başvurunun iadesinin hukuki safhasının tamamlanması ve gönüllü olarak iadeyi kabul etmesi dikkate alınarak kırmızı bültenin iptaline ve iade talebinden vazgeçilmesine karar verilmesi sonrasında suçluların iadesine ilişkin işlemlerinin yerine getirilmesinde merkezi makam olarak görev yapan Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün (bkz. § 48) bu kararın hukuki sonuçlarını ve ayrıca basitleştirilmiş iade usulünü Mahkemenin bilgisine sunması üzerine Mahkemece, kısa süre içinde önceki karardan geri dönülmesi başvurunun Fas Krallığındaki tutulma süresinin uzamasına sebebiyet veren bir durum değildir. Nitekim anılan kararların verildiği dönemde başvurunun iadesinin hukuki safhası tamamlanmış olup iade süreci, bu kararların verilmesinden ve Türkiye Cumhuriyeti yetkili makamlarının karar sonrası Fas Krallığı'ndan iadenin teyidini talep etmelerinden yaklaşık altı ay sonra sonuçlanmıştır. Son olarak Fas Dışişleri ve İşbirliği Bakanlığı tarafından iade sürecinin tamamlandığının Türk makamlarına bildirilmesinden yaklaşık on beş gün sonra başvuru Fas Krallığı'nın Kasablanka şehrinden teslim alınarak Türkiye'ye getirilmiştir.

69. Açıklanan nedenlerle, başvurunun *yer bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun *yer bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA
16/2/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA